

Bygherrerapport vedr. undersøgelse af bopladsspor fra bronzealderen samt formodet dyssetomt

**VKH 6751, Stenkærgård, Rask Mølle, Hvirring sogn, Nim herred, Vejle Amt.
Stednr. 16.03.04**

Indledning

Undersøgelsen er foretaget efter forudgående arkæologisk prøvegravning i forbindelse med planlagt udstykning til boliger. Undersøgelsen betales af Tørring-Uldum Kommune.

Udgravningsområdet

Det undersøgte areal på ca. 1000 m² ligger på en relativt markant bakke i et generelt ret kuperet terræn. Undergrunden består af leret sand, stedvist med mange sten. Der er registreret en del gravhøje, formentlig fra bronzealderen, syd for undersøgelsesområdet ned imod Uldum og Kalhave.

Udgravningsdata

Undersøgelsen foretoges den 3.-19. maj af Henning Nielsen, Vejle Museum. Den 18. maj deltog tillige Anders Terp Jørgensen fra Vejle Museum. Jorden blev afrømmet med gravemaskine på et uregelmæssigt trekantet areal på basis af fundene i de tidligere udlagte søgegrøfter.

Alle iagttagne fyldskifter blev fladeindmålt i målestok 1: 100.

Ca. 2/3 af fyldskifterne blev udgravet og ca. halvdelen af disse blev efterfølgende kasseret som ikke værende oldtidsanlæg. Snit af de større anlæg x 1 og x 7 blev opmålt i målestok 1:20.

Udgravningens resultater

Det udgravede areal indeholdt spor efter en bebyggelse fra bronzealderen, hvis afgrænsning blev fundet mod øst og sydøst, mens den må antages at fortsætte uden for udgravningen mod vest og sydvest.

Ved undersøgelsen fandtes spor efter, hvad der opfattes som et helt sløjfet dyssekammer fra yngre stenalder. Hovedparten af anlægssporene må tilskrives bronzealderen, snarest dennes yngre del, ca. 1100 – 500 f. kr.

Sporene omfatter 7 gruber, hvoraf der kun fandtes oldsagsmateriale i én, 19 kogestensgruber med brændte sten og trækulholdig jord, samt 3 stenkonzentrationer, 2 større og en mindre, som må være rydningsdynger fra den overordentlig stenrige undergrund.

Herudover bemærkedes et stort antal fyldskifter, som ved nærmere undersøgelse viste sig at være spor fra marksten, der var fjernet i forbindelse med dyrkningen.

Oldsager i form af lerkarskår blev fundet i grube x 31, og stendynge x 1. I sidstnævnte blev der desuden fundet adskillige flintafslag og en kværnsten (ligger).

Fremtidigt arbejde

Ved kommende udstykninger vest og sydvest for det undersøgte område må det påregnes, at man støder på pladsens fortsættelse.

VKH 6751 Stenkærgård - Anlægsliste		
Anlæg nr.	Tekst	Tegn. nr.
1	<p>Grube, fremkommet ved prøvegravning (se også beskrivelse i prøvegravningsrapport)</p> <p>Lagbeskrivelse iflg. Snit:</p> <p>a: Brun, fast, sandet, let leret muld med få, små trækulsnistre. Laget dækker de højere liggende sten og nær dets bund er skårene i anlæggets sydlige del fundet. Tydelig nedre grænse.</p> <p>b: Lysgråt/gråbrunt, leret, let fedtet sand med mange trækulspartikler. Laget omslutter stedvis stenpakningen, andre steder danner laget den flade, hvorpå stenene ligger. Let diffus nedre grænse. I snittet længst mod vest danner en småstenshorisont den nedre grænse. Her fandtes også den betydelige koncentration af grove flintafslag, som lå på overfladen af lag c.</p> <p>c: Let fedtet lag af leret, let humøst sand, mørkgråt til gråsort med spredte trækulsnistre. Laget findes kun i sænkningens dybeste sted og synes dannet under fugtige forhold. Diffus nedre grænse.</p> <p>d: Undergrund. Gult til grågult let gruset saqnd med mange småsten og spredte større sten.</p>	
2-6	Fremkommet under prøvegravningen. Se prøvegravningsrapport	
7	<p>Stenansamling. Lagbeskrivelse iflg. Snit:</p> <p>a: Brun muld, fast, sekundært omlejret, evt. fra søgegrøft.</p> <p>b: Brun muld, som omlejrer marksten. Ingen lagdeling. Tydelig afgrænset nedefter mod lag c</p> <p>c: Grå, stedvis gråbrun, sandblandet muld, som danner underlag for det nederste lag sten. Let diffus overgang nedefter til undergrundssandet, lag d</p> <p>d: Undergrundssand. Fast, lysgult, let gruset sand, stedvis svagt lerholdigt</p>	
8	Fremkommet ved prøvegravning. Se prøvegravningsrapport	
9	Kogestensgrube, cirkulær, skrå sider, flad bund. Fylden mørkgrå sandblandet muld med spredte trækulspartikler og enkelte håndstore ildskørnede sten. I toppen centralt lå en 52 x 45 x 35 cm stor sten. 1 meter i diameter, 26 cm dyb	
10	Kogestensgrube, cirkulær, 85 cm i diameter. Skrå sider, fladt rundet bund, 15 cm dyb. Tæt pakket med ildpåvirkede sten, til dels fragmenterede, på 10-20 cm. Fyld af brunsort, sandblandet, trækulsholdig muld med gule sandpletter.	
11	Kogestensgrube, cirkulær, 75 cm i diameter, rundede sider,	

	rund bund, 30 cm dyb. Fyld af brun sandet muld med trækulsnistre. Langs bunden en sporadisk, 1 cm tyk stribe af trækulsstumper. Tæt pakket med til dels fragmenterede ildskørnede sten på 10-25 cm.	
12	Kogestensgrube, cirkulær, 65 cm i diameter, skrå sider, rund bund, 13 cm dyb. Fyld af mørk gråbrun, sandholdig og tækulsholdig muld med spredte små ildskørnede sten.	
13	Kogestensgrube, cirkulær, 55 cm i diameter. Formen i snit forstyrret af dyregang, 15 cm dyb. Fyld af sortbrun, sandet, svagt trækulsholdig muld. Sten til dels fragmenterede, 5-25 cm store	
14	Kogestensgrube, cirkulær, 85 cm i diameter, skrå sider, flad bund, 10 cm dyb. Fyld af gråsort, trækulsholdig muldblandet sand med fortrinsvis fragmenterede ildskørnede sten på 5-10 cm.	
15	Kogestensgrube, cirkulær, 75 cm i diameter, skrå sider, flad bund, 8 cm dyb. Fyld af gråsort tækulsholdig, muldblandet sand. Mange små ildskørnede sten på 5-10 cm	
16	Bund af kogestensgrube. Fyld af mørkgråt, trækulsholdigt, muldblandet sand med et par 10 cm store ildskørnede sten. Ikke synlig i snit.	
17	Kogestensgrube, aflang, ca. 120 x 70 cm. Skrå sider, flad, let bølget bund, 14 cm dyb. Fyld af mørkbrun, sandholdig muld med trækulspartikler. Partielt langs bunden en ca. 0,5 cm tyk stribe af sort, trækulsholdig jord. Mange fragmenterede, ildskørnede sten på 5-10 cm, enkelte ufragmenterede sten på 15-18 cm.	
18	Kogestensgrube, cirkulær, 1 meter i diameter, fladt rundet bund, 18 cm dyb. Fyld af brunsort, trækulsblandet muld. Mange fragmenterede, ildskørnede sten på 5-15 cm.	
19	Kogestensgrube, cirkulær, 70 cm i diameter. Fladt rundet bund, 10 cm dyb. Fyld af svagt trækulsholdigt sand med enkelte ildskørnede sten på ca. 10 cm.	
20	Kogestensgrube, cirkulær, 65 cm i diameter, skrå sider, rund bund, 20 cm dyb. Fyld af gråbrun, brunkulifarvet, let sandet muld. Mange fragmenterede, ildskørnede sten på 10-25 cm	
21	Tomt af dyssekammer ? – Anlægget tegner sig som et system af standspor fra store sten, som indrammer et rektangulært område med et tyndt lag ler. Anlægget bemærkedes, da udgravningsfeltet efter et par dages regn begyndte at tørre ud, hvorved det afgrænsede lerlag tørrede markant hurtigere end den øvrige undergrund, som består af svagt leret, gruset og stenet sand. Et tværsnit godtgjorde, at standsporene x 22 og x 23 ligger symmetrisk om lerlaget, således, at stenene oprindeligt har haft en skrå hældning ud imod kammeret. Langs kanten af standspor x 23 bemærkedes en bræmme af nævestore sten, der opfattes som rester af en stenskonning. Anlæg 21 opfattes som tomten af et dyssekammer. Det består	

	<p>af standsporene x 22-26 og x 39. I nær tilknytning hertil lå 2 større sten, men det kunne ikke afgøres, om de var en del af konstruktionen. Standsporene x 29-30 kan evt. henføres til konstruktionen. X 27 er et større område, hvor der i lighed med andre steder på arealet kan være opgravet mindre sten. Desuden indgår lerlag a, jf. profilopmåling.</p> <p>Kammeret har ifølge se beskrevne standspor været et rektangulært, firsidet kammer orienteret omtrent nord-syd med en indvendig gulvflade på højst 2,2 x 1,1 meter. Kammeret synes at have været sat af en meget stor bæresten i den østlige langsideside og to i den vestlige. Endernes udformning er mindre éntydig, men de kan evt. have været konstrueret af en større sten samt en mindre udfyldningssten. Standsporene x 40-44 kan evt. have været fra randsten i en høj, hvori x 21 indgik.</p>	
22	Standspor. Nærmest oval form, med en lige og en krum side. L = 2,8 meter, B = 0,9 meter, D = 0,2 meter. Stejl skrå side ind imod lag a, lang skrå side udefter. Fyldskiftet var i bunden stedvis forstyrret af en større dyregang. Fyld af brun muld med små trækulspartikler.	
23	Standspor. Oval form. L = 1,6 meter, B = 0,8 meter, D = 0,15 meter. Stejl skrå side ind mod lerlag a, lang skrå side udefter. Fyld af brun muld. Navnlig langs sydkanten sad sten på 10-15 cm. Disse opfattes som stenskonning.	
24	Standspor. Rundet, tresidet form. L = 1,5 meter, B = 0,7 meter, D = ca. 0,1 meter. Fyld af gråbrun sandet muld. Ikke snittet men tømt.	
25	Standspor. Rundet firsidet form, L = 1,0 meter, B = 0,7 meter, D = 0,07 meter. Fyld af gråligt, muldholdigt sand	
26	Standspor. Rundet tresidet form. B = 0,55 meter, D = 0,2 meter. Fyld af brunlig muld. Fylden indeholdt to nævestore sten og et maskinfremstillet jernsøm. Tømt.	
27	Omgravet område, 1,4 x 1,2 meter stort med grågullig muld, blandet sand og spredte nævestore sten	
28	Standspor, 0,65 x 0,45 meter stort. Fyld af gråbrunt, muldblandet sand.	
29	Standspor. Oval form. L = 0,5 meter, B = 0,3 meter. Ikke undersøgt. Fyld af gråbrunt, muldblandet sand.	
30	Standspor. Rund form. B = 0,7 meter. Fyld af gråbrunt, muldholdigt sand. Ikke undersøgt.	
31	<p>Grube, oval, 70 x 20 cm, stejle sider, rundet bund. Afgrænsningen udefter er let diffus p.g.a. dyregange. Fyld iflg. Tværsnit:</p> <p>a: Øverst brun muld med spredte småsten. Diffus overgang til lag b.</p> <p>b: Mørkbrun muld med en del trækulstumper og spredte sten.</p> <p>Øverst i a samt på overgangen til lag b lå et par skår (x 31,1)</p>	Fund: skår

32	Kogestensgrube	
33	Kogestensgrube	
34	Kogestensgrube	
35	Kogestensgrube	
36	Kogestensgrube	
37	Kogestensgrube	
38	Kogestensgrube	
39	Standspor i x 21. Rund form, L = 0,75 m, B = 0,55 m. Ikke undersøgt. Langs kanten kunne ses tre nævestore sten, der opfattes som rester af stenskonning. Ca. 20 cm øst for x 39 sad en 0,95 x 0,90 m stor sten med flad overside. Stenens forhold til anlægget undersøgtes ikke.	
40	Standspor	
41	Standspor	
42	Standspor	
43	Standspor	
44	Standspor	
45	Grube ?	
46	Grube ?	
47	Grube ?	
48	Grube	
49	Grube	
50	Grube, 15 cm dyb	

VKH 6751 Stenkærgård - Fundliste	
VKH 6751 x 1	8 småskår og 6 flintafslag, fremkommet ved prøvegravning, anlæg 1
VKH 6751 x 1,1	Skår, ca. 20 stk., heraf 1 randskår og 1 bundskår, anlæg 1
VKH 6751 x 1,2	Skår, 6 stk, fra sydlige stenspakning, lag a, anlæg 1
VKH 6751 x 1,3	Skår, 10 stk. sideskår fra koncentration, sydlige stenspakning, lag a, anlæg 1
VKH 6751 x 1,4	14 flintafslag fra koncentration i sydlige stenspakning, lag a, anlæg 1
VKH 6751 x 1,5	Kværnsten, ligger, fra sydlige stenspakning, lag a, anlæg 1
VKH 6751 x 1,6	20 flintafslag fra koncentration vest for stenspakning, overgangen lag b/c, anlæg 1
VKH 6751 x 2	Ildsten af et frostafsprængt stykke flint med lettere tilhugning. Fremkommet ved prøvegravning, anlæg 2
VKH 6751 x 3	1 randskår, 9 sideskår og 4 flintafslag, fremkommet ved prøvegravning, anlæg 3
VKH 6751 x 4	1 randskår, 16 sideskår og 4 flintafslag, anlæg 4
VKH 6751 x 31,1	3 skår, anlæg 31

VKH 6751 Stenkærgård - Tegningsliste	
Tegn. nr.	
1	Plantegning 1:200 af søgegrøfter 1-5 – A3-format
2	Plantegning 1:200 af søgegrøfter 6-9 – A3-format
3	Oversigtsplan over lokalplanområdet med søgegrøfter, 1: 2000
4	Oversigtsplan over søgegrøfter samt anlæg i det sydvestlige område, 1:400
5	Skitse af profil i anlæg 1, østside af søgegrøft, 1:20
6-9	Plantegning 1:100 af udgravningsfelt – A3-format
10	Profiltegning 1:20 af anlæg 1 og anlæg 7
11	Profilskitse 1:20 af snit igennem formodet dyssekammer x 21
12	Skitse i 1:500 med målesystem samt oversigt over udgravningens plantegninger
13	Skitse vedr. indmåling, ikke målfast
14	Oversigtsplan af udgravningsfelt